

Konsekwencje wynikające z przystąpienia Polski do NATO w ocenie środowiska wojskowego

NATO (North Atlantic Treaty Organization) to organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego, który podpisano 4 kwietnia 1949 roku w Waszyngtonie jako zbiorowy układ bezpieczeństwa¹. Podstawowym celem Sojuszu jest ochrona wolności i bezpieczeństwa jego członków przy użyciu środków politycznych oraz wojskowych². Do państw założycielskich NATO należą następujące kraje: Belgia, Dania, Francja, Holandia, Islandia, Kanada, Luksemburg, Norwegia, Portugalia, Stany Zjednoczone, Wielka Brytania i Włochy. W 1952 roku do Sojuszu przystąpiły Grecja i Turcja, w 1955 roku – Republika Federalna Niemiec, a w 1982 roku – Hiszpania. Aktualnie do Paktu Północnoatlantyckiego należy 28 państw członkowskich³.

Koncepcja przystąpienia Polski do struktur zachodnioeuropejskich i północnoatlantyckich powstała w 1989 roku. Po ostatecznym rozwiązaniu Układu Warszawskiego w 1991 roku, prezydent Rzeczypospolitej zadeklarował chęć bliskiej współpracy z NATO. Polska podjęła szereg działań mających urzeczywistnić swoje aspiracje. Przystąpiono do wprowadzania zmian organizacyjnych i ilościowych w Siłach Zbrojnych RP. Polegały one m.in. na wypracowaniu formuły cywilnego kierownictwa nad armią i restrukturyzacji Wojska Polskiego⁴.

¹ *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, B. Balcerowicz, J. Pawłowski red., AON, Warszawa 2002, s. 73–74.

² <<http://www.nato.int/nato-welcome/index.html>>, (dostęp: 12.02.2014).

³ W 1999 r. członkiem NATO zostały Czechy, Węgry i Polska. W 2004 r. do Sojuszu przystąpiła Bułgaria, Estonia, Litwa, Łotwa, Rumunia, Słowacja oraz Słowenia. Od 2009 r. jego członkiem jest też Albania i Chorwacja, *Słownik terminów...*; op. cit., s. 73–74; <<http://www.nato.int/nato-welcome/index.html>>, (dostęp: 12.02.2014).

⁴ B. Balcerowicz, *Od Układu Warszawskiego do NATO*, [w:] *Droga do Sojuszu*, A. Ajnenkiel (red.), Dom Wydawniczy BELLONA, Warszawa 2001, s. 108–116.

Projekt wstąpienia Polski do tego sojuszu stał się jednym z priorytetów polskiej polityki zagranicznej w 1992 roku Członkostwo w NATO zostało określone w dokumencie doktrynalnym „Polityka bezpieczeństwa i strategia obronna Rzeczypospolitej Polskiej” jako cel strategiczny.

W 1997 roku nasz kraj spełniał już wszystkie kryteria, aby zostać pełnym członkiem tej organizacji. Wówczas Polska, jak również Czechy i Węgry, zostały zaproszone do rozmów na temat członkostwa w Pakcie Północnoatlantyckim. Jesienią 1998 roku ratyfikowano przez parlamenty członków Sojuszu decyzję o przystąpieniu tych trzech państw⁵. W styczniu Polska, Czechy i Węgry otrzymały formalne zaproszenia do przystąpienia do NATO.

W lutym 1999 roku polski Sejm i Senat przyjęły ustawę o ratyfikacji Traktatu Północnoatlantyckiego, która weszła w życie z dniem publikacji, tj. 19 lutego 1999 roku. Następnie, po uzyskaniu kontrasygnaty Premiera, Prezydent RP podpisał akt przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Sojuszu. Polska stała się członkiem NATO 12 marca 1999 roku, po przekazaniu aktu w ręce Sekretarza Stanu USA⁶.

Według Bogdana Szulca rok 1999 stał się dla Polski rokiem szczególnym i przełomowym, a przyjęcie do Paktu Północnoatlantyckiego stanowi ogromne wyzwanie dla Sił Zbrojnych RP⁷. Ze względu na wagę oraz znaczenie przystąpienia naszego kraju do NATO, warto zobaczyć, w jaki sposób na przestrzeni lat kształtowało się poparcie dla tego projektu zarówno w środowisku wojskowym, jak i wśród ogółu polskiego społeczeństwa.

Poparcie członkostwa Polski w NATO w środowisku wojskowym

Rok 1989 zapoczątkował w Polsce daleko idące zmiany o charakterze polityczno-gospodarczym. To z kolei rozpoczęło przeobrażenia postaw polskiego społeczeństwa m.in. względem współpracy i integracji międzynarodowej oraz bezpieczeństwa państwa. Zmiany te były zauważalne również w środowisku wojskowym.

Badania Wojskowego Instytutu Badań Społecznych z lat 1996–1998 świadczą o tym, że zdecydowana większość środowiska wojskowego

⁵ Ibidem.

⁶ <http://www.msz.gov.pl/pl/polityka_zagraniczna/organizacje_miedzynarodowe/nato/polska_droga_do_nato/>, (dostęp: 27.01.2014).

⁷ B. Szulc, Wojsko Polskie 1999 roku jako partner armii sojuszniczych, [w:] Droga do Sojuszu, A. Ajnenkiel (red.); Dom Wydawniczy BELLONA, Warszawa 2001, s. 147.

popierała procesy integracyjne Polski z NATO. Ponadto odnotowano w tym czasie wzrost akceptacji (o 8%) dla członkostwa naszego kraju w Pakcie Północnoatlantyckim^{8,9}. Stosunek żołnierzy do NATO zmienił się, gdy Polska stała się członkiem Sojuszu.

Z badań zrealizowanych przez Wojskowe Biuro Badań Socjologicznych w latach 1999–2002 wynika, że większość żołnierzy zawodowych nadal popierała przynależność naszego państwa do Paktu. W kwietniu 1999 roku za członkostwem Polski w NATO było 74% badanych, w listopadzie 1999 roku – 68%, a w kwietniu 2002 roku – 78%. W porównaniu do danych sprzed 1999 roku zmniejszył się jednak odsetek ankietowanych, którzy wyrażali swoją przychylność w zdecydowany sposób.

W listopadzie 1998 r. przynależność naszego kraju do Paktu zdecydowanie popierało 65% respondentów, podczas gdy w listopadzie 1999 roku pogląd ten wyrażało 33% badanych. Ponadto ankietowani częściej mieli niesprecyzowane poglądy w tej kwestii, niż przed rokiem 1999. W listopadzie 1998 roku tylko 2% badanych wybrało odpowiedź „trudno powiedzieć”, natomiast w listopadzie 1999 roku odsetek ten wzrósł do 17% (wykres 1)¹⁰.

W lipcu 1991 roku, 19% żołnierzy uczestniczących w badaniach WIBS uważało, że Polska chcąc zapewnić bezpieczeństwo zewnętrzne kraju, powinna ubiegać się o przyjęcie do NATO. W listopadzie 1991 roku odsetek osób podzielających tę opinię wzrósł do 23%¹¹.

Wyniki badań zrealizowanych w kolejnych latach dowodzą, że do 1997 roku systematycznie wzrastał odsetek osób uważających, iż dla bezpieczeństwa naszego kraju najbardziej korzystne jest dążenie do pełnego członkostwa Polski w Sojuszu. W październiku 1992 r. opinię tę wyrażał niemal co piąty ankietowany, a we wrześniu 1997 r. zdanie to podzielało już 62% respondentów. W kwietniu 1998 r. nastąpił jednak kilkuprocentowy spadek odsetka osób podzielających ten pogląd (wykres 2, tabela 1)¹².

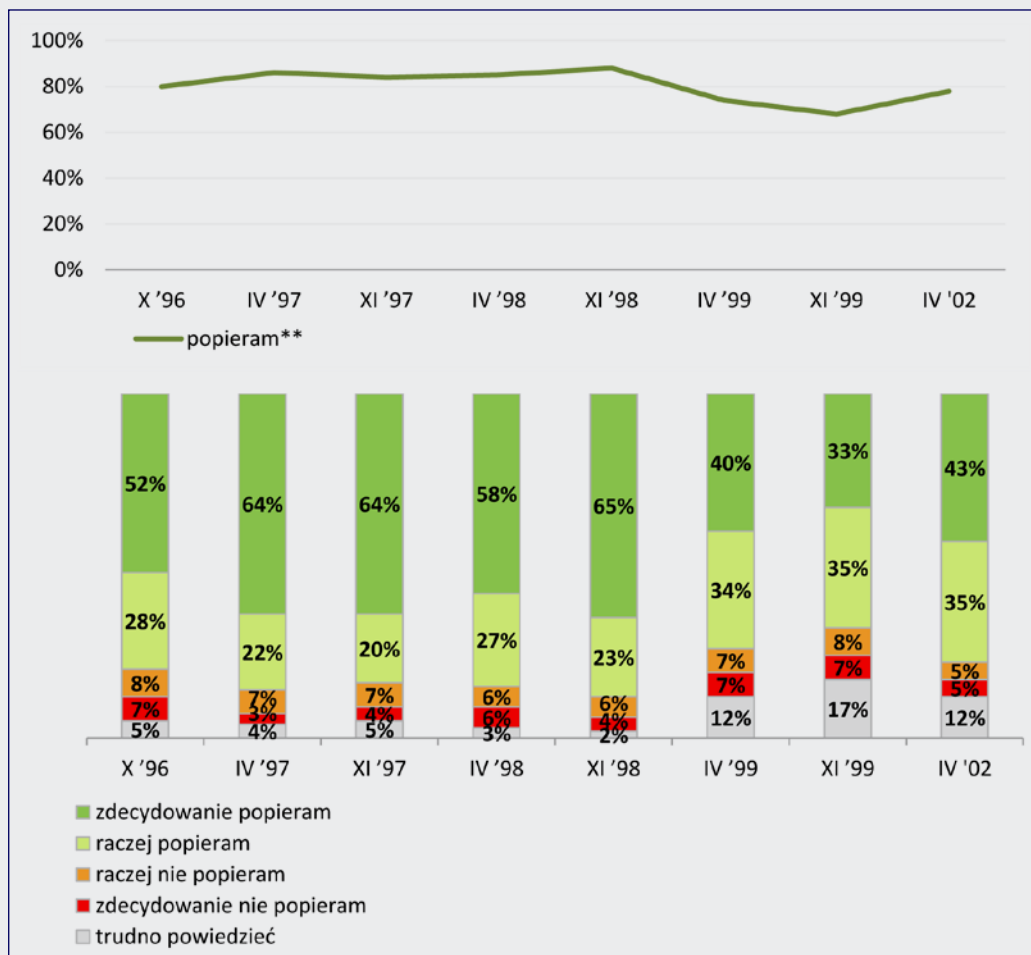
⁸ A. Jezierski, *Generalny sondaż nastrojów. Kadra zawodowa – wiosna '99*; sprawozdanie z badań WBBS, Warszawa 1999, s. 28.

⁹ Prawdopodobnie spadek ten miał związek z opracowanym przez MON i przyjętym w tym czasie przez Radę Ministrów dokumentem „Założenia rządowego programu modernizacji Sił Zbrojnych RP na lata 1998–2012”. Dokument ten zakładał m. in. redukcję wojska z 240 tys. do około 180 tys. żołnierzy.

¹⁰ A. Jezierski, *Generalny sondaż nastrojów. Kadra zawodowa – wiosna '99*; op. cit., s. 26; A. Jezierski, *Generalny sondaż nastrojów. Kadra zawodowa – jesień '99*; sprawozdanie z badań WBBS, Warszawa 1999, s. 23; J. Prus-Zajączkowska, *Opinie środowisk wojskowych na temat zaangażowania i udziału SZ RP w ramach sojuszniczych operacji NATO*; sprawozdanie z badań WBBS, Warszawa 2003, s. 13.

¹¹ S. Jarmoszko, *Kadra i żołnierze Wojska Polskiego wobec problemów integracji z NATO*; sprawozdanie z badań WIBS (na podstawie badań WIBS z lat 1991–1996), Warszawa 1997, s. 8.

¹² A. Jezierski, *Generalny sondaż nastrojów. Kadra zawodowa – wiosna '98*; op. cit., s. 18.

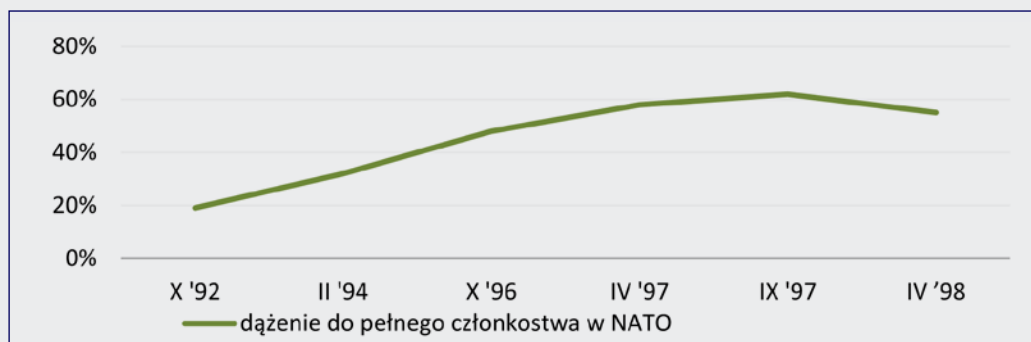

Wykres 1. Czy Pan(i) osobiście popiera przynależność Polski do NATO, czy też jest temu przeciwny(a)?*

* W latach 1996–1998 pytanie brzmiało: „Czy popiera Pan procesy integracyjne Polski z NATO?”, a w latach 1999–2002: „Czy jest Pan zadowolony, że Polska stała się członkiem NATO?”. Zmianie uległy także kategorie odpowiedzi. Do 2002 r. brzmiały one następująco: „tak”, „raczej tak”, „raczej nie”, „nie”, „trudno powiedzieć”.

** Na wykresie liniowym przedstawiono wyłącznie odsetek respondentów, którzy popierali przynależność Polski do NATO.

Źródło: A. Jezierski, *Generalny sondaż nastrojów. Kadra zawodowa – wiosna '99*, op. cit., s. 26; A. Jezierski, *Generalny sondaż nastrojów. Kadra zawodowa – jesień '99*, op. cit., s. 23; J. Prus-Zajączkowska, *Opinie...*, op. cit., s. 13.

Wykres 2. Która z możliwych orientacji w polityce obronnej jest najbardziej korzystna dla bezpieczeństwa naszego kraju?*

* Na wykresie przedstawiono wyłącznie wskazania respondentów dla odpowiedzi „Dążenie do pełnego członkostwa w NATO”.

Źródło: S. Jarmoszko, *Kadra...*, op. cit., s. 9; A. Jezierski, *Generalny sondaż nastrojów. Kadra zawodowa – wiosna '98*, sprawozdanie z badań WIBS, Warszawa 1998, s. 18.

Tabela 1. Która z możliwych orientacji w polityce obronnej jest najbardziej korzystna dla bezpieczeństwa naszego kraju?

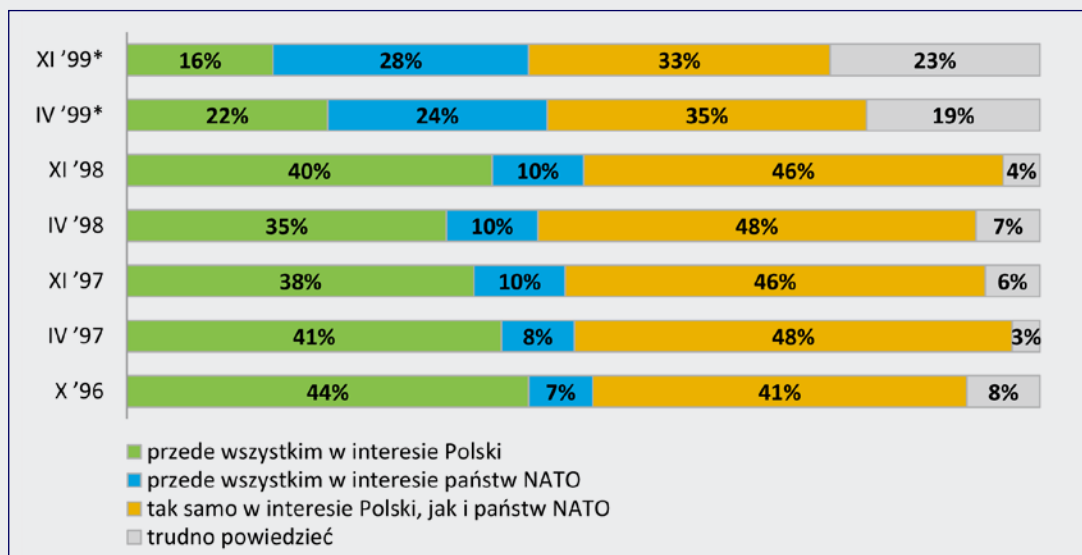
WIBS	X '92	II '94	X '96	IV '97	IX '97	IV '98
Dążenie do pełnego członkostwa w NATO	19%	32%	48%	58%	62%	55%
Dwustronne sojusze z poszczególnymi państwami	6%	12%	5%	3%	3%	4%
Sojusze regionalne, wojskowo-polityczne	6%	6%	4%	4%	3%	2%
Poleganie na własnym potencjale militarnym, bez wchodzenia w sojusze	18%	9%	8%	7%	6%	7%
Dążenie do stworzenia ogólnoeuropejskiego systemu bezpieczeństwa	47%	36%	33%	25%	23%	28%
Inne	3%	0%	0%	1%	1%	1%
Trudno powiedzieć	1%	4%	2%	3%	2%	3%

Źródło: S. Jarmoszko, *Kadra...*, op. cit., s. 9; A. Jeziński, *Generalny sondaż nastrojów. Kadra zawodowa – wiosna '98*, op. cit., s. 18.

Według badań przeprowadzonych przez WIBS w latach 1996–1998, wśród żołnierzy zawodowych dominowało przekonanie, że wstąpienie Polski do Paktu Północnoatlantyckiego przyniesie korzyści dla obydwu stron. Jednocześnie duży odsetek respondentów uważał, że ten krok leży przede wszystkim w interesie naszego kraju. Na interes państw NATO wskazywało niewielu ankietowanych. Z badań WBBS z 1999 roku wynika, że poglądy środowiska wojskowego w tej kwestii zmieniły się, gdy Polska stała się członkiem Sojuszu. Zmniejszył się odsetek badanych, którzy uważali, że wstąpienie do niego jest ważne dla interesów naszego kraju. W listopadzie 1998 roku pogląd ten wyrażało 40% respondentów, w kwietniu 1999 roku – 22%, a w listopadzie 1999 roku już tylko 16%. Zmalał też odsetek ankietowanych wyrażających opinię, że wynikające z tego korzyści są jednakowe dla obydwu stron Paktu (z 46% w listopadzie 1998 roku do 33% w listopadzie 1999 roku). Respondenci częściej, niż przed 12 marca 1999 roku byli natomiast zdania, że przystąpienie Polski do NATO leżało głównie w interesie państw Sojuszu. W listopadzie 1998 roku uważał tak co dziesiąty ankietowany. Natomiast w listopadzie 1999 roku pogląd ten wyrażało 28% respondentów. Wzrósł również odsetek badanych, którzy nie mieli sprecyzowanych poglądów na ten temat – z 4% w listopadzie 1998 roku do 23% w listopadzie 1999 roku (wykres 3)¹³.

¹³ A. Jeziński, *Generalny sondaż nastrojów. Kadra zawodowa – jesień '99*, op. cit., s. 23.

Według wyników badania Wojskowego Biura Badań Społecznych z 2009 roku, 28% żołnierzy postrzega wejście Polski do NATO jako jedno z najbardziej znaczących wydarzeń dla dziejów naszego kraju w XX wieku. Wyżej oceniono odzyskanie niepodległości w roku 1918 (65%), wybór Kardynała Wojtyły na papieża (54%), upadek komunizmu w Polsce (39%) oraz wstąpienie Polski do Unii Europejskiej (32%)¹⁴.

Wykres 3. Jak Pan sądzi, w czym przede wszystkim interesie jest wstąpienie Polski do NATO?

* Kiedy Polska stała się już członkiem tego sojuszu, treść pytania brzmiała: „Jak Pan sądzi, kto przede wszystkim zyskał na wstąpieniu Polski do NATO?”. W kafe-
terii umieszczono natomiast następujące odpowiedzi: „Przede wszystkim Polska”, „Przede wszystkim NATO”, „Tak samo Polska, jak i NATO”, „Trudno powiedzieć”.

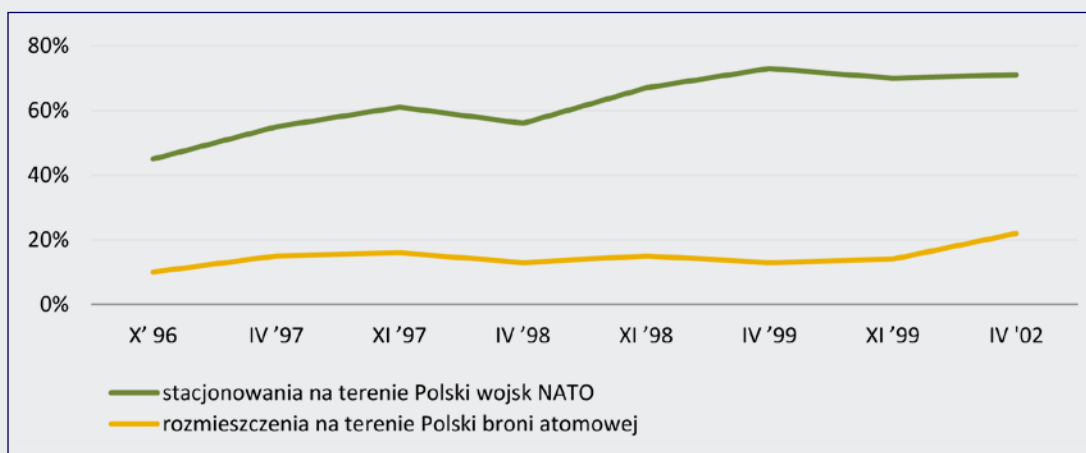
Źródło: A. Jezierski, *Generalny sondaż nastrojów. Kadra zawodowa – jesień '99*, op. cit., s. 23.

Sytuacja Polski na arenie międzynarodowej w związku z przystąpieniem do NATO

Z badań zrealizowanych przez WIBS i WBBS w latach 1996–2002 wynika, że w środowisku wojskowym wzrósł odsetek respondentów dopuszczających możliwość stacjonowania na terenie Polski wojsk NATO. W październiku 1996 roku przyzwolenia na to udzielało 45% badanych, a od 1997 roku opinię tę podzielała większość ankietowanych. Znaczenie rządzie badani zgodziliby się na rozmieszczenie na obszarze Polski broni atomowej, niż na stacjonowanie wojsk sojuszników. Jednak i w tym

¹⁴ M. Sińczuch, J. Branicka, *Generalny Sondaż Nastrojów żołnierzy zawodowych – wiosna 2009*; sprawozdanie z badań WBBS, Warszawa 2009, s. 50.

przypadku nastąpił wzrost odsetka osób dopuszczających taką ewentualność. W 1996 roku na umieszczenie broni atomowej na obszarze naszego kraju zgodę wyrażał co dziesiąty ankietowany, a w 2002 roku – niemal co piąty (wykres 4, tabela 2)¹⁵.

Wykres 4. Czy, w związku z członkostwem Polski w NATO, dopuszcza Pan ewentualność:

Źródło: A. Jezierski, *Generalny sondaż nastrojów. Kadra zawodowa – jesień '99*; op. cit., s. 23–24; J. Prus-Zajączkowska, *Opinie środowisk wojskowych na temat zaangażowania...*; op. cit., s. 7.

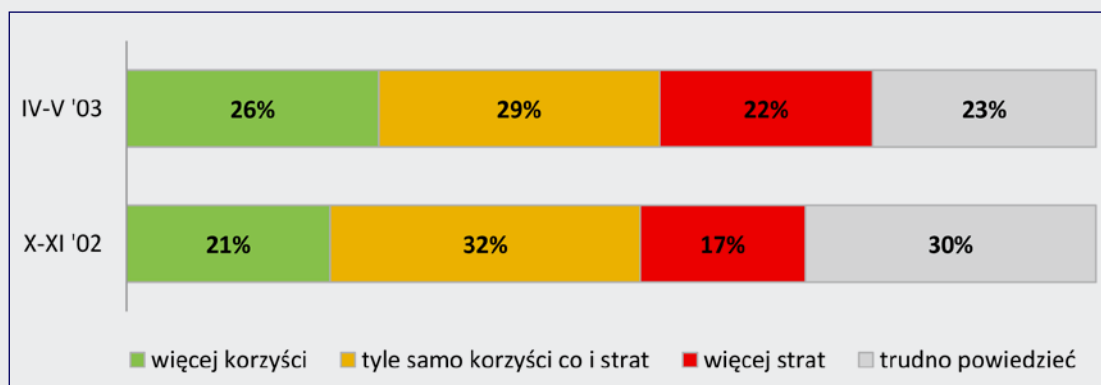
Tabela 2. Czy, w związku z członkostwem Polski w NATO, dopuszcza Pan ewentualność:

WIBS/WBBS		X '96	IV '97	XI '97	IV '98	XI '98	IV '99	XI '99	IV '02
Stacjonowania na terenie Polski wojsk NATO	Tak	45%	55%	61%	56%	67%	73%	70%	71%
	Nie	46%	39%	31%	35%	27%	21%	22%	19%
	Trudno powiedzieć	9%	6%	8%	9%	6%	6%	8%	10%
Rozmieszczenia na terenie Polski broni atomowej	Tak	10%	15%	16%	13%	15%	13%	14%	22%
	Nie	83%	76%	77%	78%	73%	73%	71%	59%
	Trudno powiedzieć	7%	9%	7%	9%	12%	14%	15%	19%

Źródło: A. Jezierski, *Generalny sondaż nastrojów. Kadra zawodowa – jesień '99*; op. cit., s. 23–24; J. Prus-Zajączkowska, *Opinie środowisk wojskowych na temat zaangażowania...*; op. cit., sprawozdanie z badań WBBS, Warszawa 2003, s. 7.

¹⁵ A. Jezierski, *Generalny sondaż nastrojów. Kadra zawodowa – jesień '99*, op. cit., s. 23–24.

Badania WBBS z lat 2002–2003 pokazują wyraźny podział opinii środowiska wojskowego na temat korzyści wynikających dla Polski z przystąpienia do Paktu Północnoatlantyckiego (wykres 5).

Wykres 5. Czy ogólnie rzecz biorąc przystąpienie do Paktu przyniosło Polsce:

Źródło: M. Baran, *Generalny sondaż nastrojów środowiska kadry zawodowej – wiosna 2003 rok; sprawozdanie z badań WBBS*, Warszawa 2003, s. 46.

W 2002 roku niemal co trzeci respondent uważał, że przystąpienie do Sojuszu przyniosło naszemu państwu mniej więcej tyle korzyści, co i strat. W roku 2003 odsetek osób wyrażających tę opinię nieznacznie się zmniejszył (o 3%). W 2002 roku prawie co piąty badany dostrzegał więcej korzyści wynikających z członkostwa Polski w NATO, a co szósty – więcej strat. Wyniki badania z 2003 roku świadczą o niedużym wzroście (o 5%) odsetka osób dostrzegających zarówno pozytywne, jak i negatywne konsekwencje przystąpienia naszego państwa do Sojuszu. Ponadto duży odsetek ankietowanych nie potrafił dokonać oceny skutków członkostwa Polski w NATO.

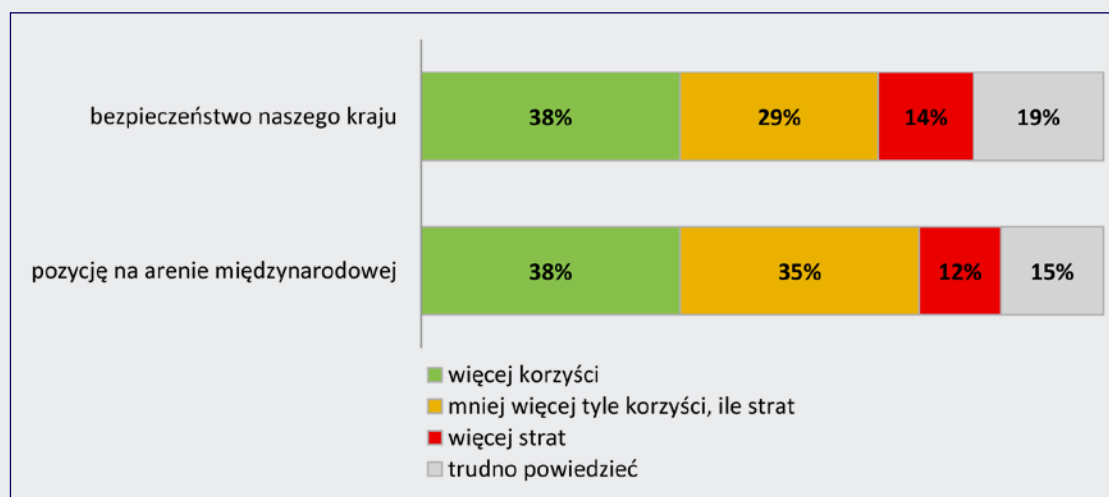
Warto jednak zaznaczyć, że w roku 2003 badani nieco rzadziej wybierali odpowiedź „trudno powiedzieć” (23%) niż w roku wcześniejszym (30%)¹⁶.

W badaniu przeprowadzonym przez Wojskowe Biuro Badań Społecznych WCEO w 2013 roku, respondentów poproszono o dokonanie bilansu zysków i strat wynikających z przystąpienia naszego kraju do NATO.

Ocena dotyczyła dwóch kwestii: pozycji Polski na arenie międzynarodowej oraz jej bezpieczeństwa. Według 38% ankietowanych przynależność do Paktu Północnoatlantyckiego przyniosła Polsce więcej korzyści niż strat. Opinia ta dotyczy zarówno zysków w postaci prestiżu naszego państwa na arenie międzynarodowej, jak i jego bezpieczeństwa.

¹⁶ M. Baran, *Generalny sondaż nastrojów środowiska kadry zawodowej – wiosna 2003 rok; sprawozdanie z badań WBBS*, Warszawa 2003, s. 46.

Biorąc pod uwagę prestiż Polski na arenie międzynarodowej, mniej więcej tyle korzyści, ile strat dostrzega 35% badanych. Ankietowani nieco rzadziej wybierali tę odpowiedź w odniesieniu do bezpieczeństwa naszego kraju (29%). Odsetek respondentów wskazujących na negatywne skutki przystąpienia naszego kraju do NATO jest mały. Prestiż Polski ucierpiał zdaniem 12% badanych, a na spadek bezpieczeństwa naszego państwa wskazuje 14% ankietowanych (wykres 6)¹⁷.

Wykres 6. Jak Pan(i) ocenia, czy przynależność do Paktu przyniosła Polsce więcej korzyści czy strat, jeśli chodzi o:

Źródło: Badania WBBS/WCEO.

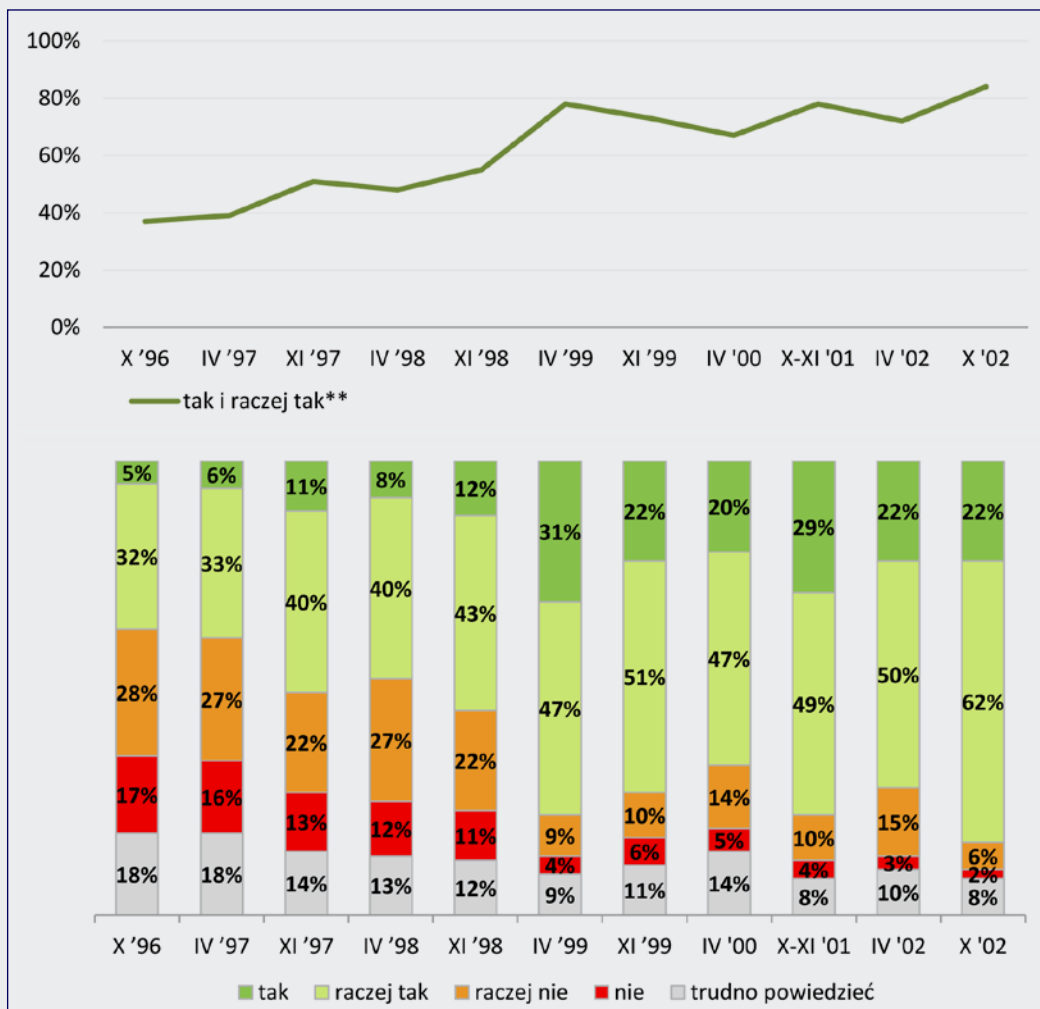
Badania przeprowadzone przez WIBS i WBBS w latach 1996–2002 pokazują, że wzrósł odsetek żołnierzy, zdaniem których Polska może liczyć na realną pomoc swoich sojuszników w sytuacji bezpośredniego zagrożenia militarnego. W 1996 roku opinię tę wyrażał niemal co trzeci ankietowany.

Natomiast generalnie od 1999 roku, gdy Polska została członkiem NATO, pogląd ten podzielała już zdecydowana większość respondentów. Co prawda, porównując dane z kwietnia 1999 roku do wyników badań z listopada 1999 roku oraz kwietnia 2000 roku, widoczne jest w tym okresie zmniejszenie odsetka badanych liczących na pomoc swoich sojuszników w sytuacji zagrożenia. Nadal jednak ponad połowa ankietowanych była przekonana, że Polska otrzymałaby takie wsparcie ze strony NATO.

Ponadto odsetek respondentów podzielających tę opinię wzrósł ponownie w kolejnych latach. W październiku 2002 roku wynosił 84% (wykres 7, s. 10)¹⁸.

¹⁷ Wyniki pochodzą z badań WBBS/WCEO.

¹⁸ A. Jezierski, *Generalny sondaż nastrojów. Kadra zawodowa – jesień '99*; op. cit., s. 26; M. Baran, *Generalny sondaż nastrojów. Kadra zawodowa – jesień 2002*; sprawozdanie z badań WBBS, Warszawa 2002, s. 19; J. Prus-Zajączkowska, *Opinie środowisk wojskowych na temat zaangażowania...*; op. cit., s. 6.

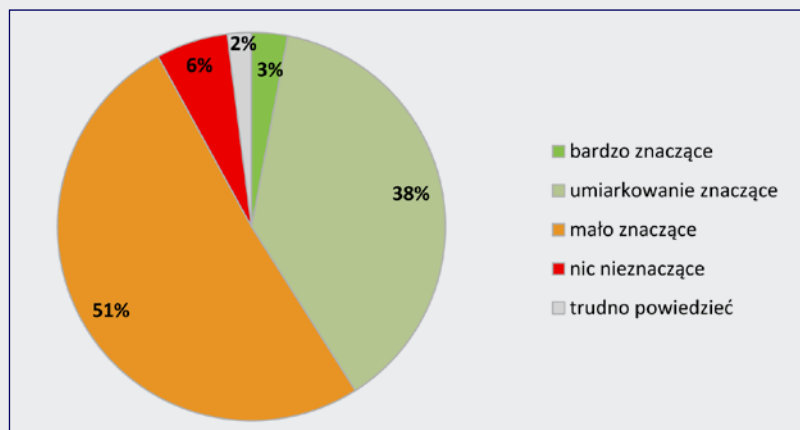
Wykres 7. Czy Pana(i) zdaniem Polska, będąc członkiem NATO, może liczyć na realną pomoc swoich sojuszników na wypadek bezpośredniego zagrożenia militarnego?

- * W latach 1996–1998 treść pytania brzmiała następująco: „Czy Polska, w razie bezpośredniego zagrożenia niepodległości, może liczyć na pomoc Zachodu?”. W latach 1999–2002 respondentów pytano natomiast o to, „Czy w sytuacji, kiedy Polska stała się już członkiem NATO, w razie bezpośredniego zagrożenia niepodległości, możemy liczyć na pomoc ze strony tego paktu?”.
- ** Na wykresie liniowym przedstawiono wyłącznie odpowiedzi respondentów, według których Polska może liczyć na pomoc ze strony NATO w sytuacji bezpośredniego zagrożenia militarnego.

Źródło: A. Jezierski, *Generalny sondaż nastrojów. Kadra zawodowa – jesień '99*, op. cit., s. 26; M. Baran, *Generalny sondaż nastrojów. Kadra zawodowa – jesień 2002*, op. cit., s. 19; J. Prus-Zajączkowska, *Opinie...*, op. cit., s. 6.

Z badania przeprowadzonego przez WBBS w 2013 roku wynika, że zdaniem ponad połowy respondentów Polska zajmuje mało znaczące miejsce wśród państw członkowskich NATO. Duży odsetek badanych (38%) wskazywał również na jej umiarkowane znaczenie. Zdaniem 6% ankietowanych pozycja naszego kraju jest bardzo niska, a dla 3% – bardzo wysoka (wykres 8)¹⁹.

¹⁹ Wyniki pochodzą z badań WBBS/WCEO.

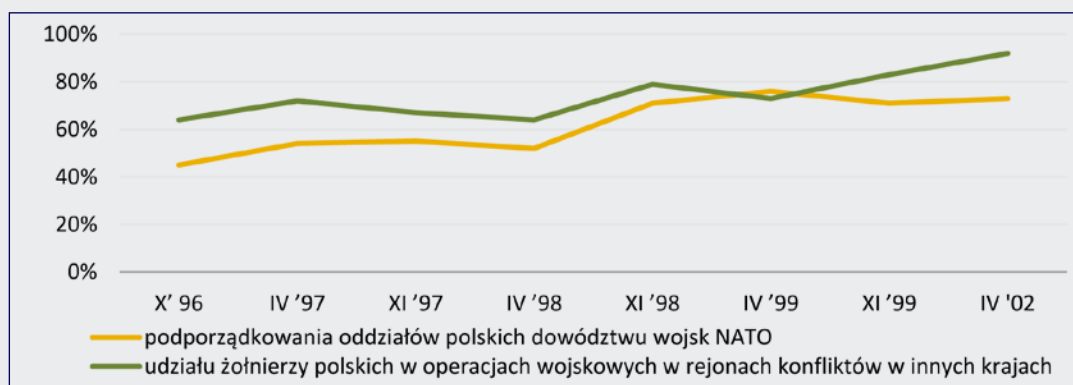

Wykres 8. Jakie, Pana(i) zdaniem, miejsce zajmuje Polska wśród państw członkowskich NATO?

Źródło: Badania WBBS/WCEO.

Sytuacja Sił Zbrojnych RP w związku z przystąpieniem Polski do NATO

Według badań WIBS i WBBS z lat 1996–2002 nastąpił wzrost odsetka ankietowanych dopuszczających podporządkowanie polskich oddziałów dowództwu wojsk NATO. O ile w październiku 1996 roku pogląd ten wyrażało 45% badanych, to w kwietniu 2002 roku poziom akceptacji wynosił już 73%. Jeszcze częściej niż na podporządkowanie naszych oddziałów dowództwu wojsk NATO, badani byli skłonni przystać na udział żołnierzy SZ RP w operacjach wojskowych poza granicami Polski. W 2002 roku taką ewentualność dopuszczali niemal wszyscy ankietowani (92%). Przeciwnego zdania był znikomy odsetek (3%) respondentów (wykres 9, tabela 3)²⁰.

Wykres 9. Czy, w związku z członkostwem Polski w NATO, dopuszcza Pan ewentualność:

Źródło: A. Jeziński, *Generalny sondaż nastrojów. Kadra zawodowa – jesień '99*, op. cit., s. 23–24; J. Prus-Zająchkowska, *Opinie...*, op. cit., s. 7.

²⁰ A. Jeziński, *Generalny sondaż nastrojów. Kadra zawodowa – jesień '99*, op. cit., s. 23–24; J. Prus-Zająchkowska, *Opinie...*, op. cit., s. 7.

Tabela 3. Czy, w związku z członkostwem Polski w NATO, dopuszcza Pan ewentualność:

WIBS/WBBS		X '96	IV '97	XI '97	IV '98	XI '98	IV '99	XI '99	IV '02
Podporządkowania oddziałów polskich dowództwu wojsk NATO	Tak	45%	54%	55%	52%	71%	76%	71%	73%
	Nie	44%	37%	36%	38%	22%	18%	20%	16%
	Trudno powiedzieć	11%	9%	9%	10%	7%	6%	9%	11%
Udziału żołnierzy polskich w operacjach wojskowych w rejonach konfliktów w innych krajach	Tak	64%	72%	67%	64%	79%	73%	83%	92%
	Nie	25%	20%	23%	24%	14%	16%	11%	3%
	Trudno powiedzieć	11%	8%	10%	12%	7%	11%	6%	5%

Źródło: A. Jezierski, *Generalny sondaż nastrojów. Kadra zawodowa – jesień '99*; op. cit., s. 23–24; J. Prus-Zajączkowska, *Opinie...*, op. cit., s. 7.

Z badań WIBS wynika, że środowisko wojskowe wiązało wiele nadziei ze wstąpieniem naszego kraju do Paktu Północnoatlantyckiego (tabela 4). W 1996 roku znaczna część badanych żołnierzy sądziła, że w SZ RP zajdzie wiele pozytywnych zmian w związku z przystąpieniem Polski do Sojuszu. Znacznie rzadziej respondenci wskazywali na negatywne skutki, jakie mogą wyniknąć z tego faktu. Ankietowani uważali, że poprzez członkostwo w NATO nastąpi przede wszystkim unowocześnienie sprzętu i uzbrojenia (70%), zwiększenie zakresu uzawodowienia armii (62%) oraz poprawa standardu życia wojskowych (53%). Duży odsetek badanych spodziewał się lepszego wyszkolenia żołnierzy (49%) i poprawy warunków służby (45%). Jednak dane z 1999 r. wskazują, że konsekwencje przystąpienia Polski do tej organizacji wywołało rozczarowanie badanych. Co prawda większość respondentów nadal oczekiwała uzawodowienia armii (52%) i modernizacji sprzętu (50%), ale w porównaniu do poprzednich lat liczył na to dużo mniejszy odsetek badanych. Ankietowani, częściej niż przed 1999 roku spodziewali się natomiast negatywnych przemian w wojsku. Wzrósł przede wszystkim odsetek tych, którzy przewidywali dalsze redukcje osobowe (z 12% w 1996 roku do 35% w 1999 roku) oraz zmarnotrawienie dużych części budżetu wojskowego na zabiegi przystosowawcze (z 16% w 1996 roku do 24% w 1999 roku)²¹.

Badanie WBBS z 2000 roku pokazuje, że 31% badanych żołnierzy nie zauważyło, aby w SZ RP zaszły jakieś zmiany po przystąpieniu Polski do NATO. Dostrzegający przemiany w polskim wojsku częściej wskazywali na ich negatywne niż pozytywne strony. W 2001 roku dysproporcje te wzrosły

²¹ A. Jezierski, *Generalny Sondaż Nastrojów. Kadra zawodowa – wiosna '99*; op. cit., s. 28.

jeszcze bardziej. W największym stopniu wzrost odsetek tych, którzy do negatywnych konsekwencji członkostwa w Sojuszu zaliczali redukcje jednostek wojskowych oraz zmniejszenie stanu osobowego (z 10% do 28%). Według opinii ankietowanych należy do nich również zaliczyć pogorszenie się sytuacji materialnej armii i żołnierzy (wykres 10). Przed przystąpieniem do Sojuszu duża część środowiska wojskowego liczyła natomiast na poprawę swojego standardu życia. Nastąpiło zatem rozczarowanie²².

Tabela 4. Jakie zmiany będą zachodziły w naszym wojsku, w procesie integrowania się ze strukturami NATO?*

WIBS	X '96	IV '97	XI '97	IV '98	XI '98	IV '99
Zwiększenie zakresu uzawodowienia armii	62%	65%	59%	58%	60%	52%
Unowocześnienie sprzętu i uzbrojenia	70%	72%	71%	65%	63%	50%
Upodobnienie systemu i procesu dowodzenia do standardów NATO	28%	33%	30%	33%	39%	37%
Upodobnienie struktur organizacyjnych do standardów NATO	32%	36%	29%	31%	37%	35%
Dalsze redukcje osobowe	12%	15%	22%	24%	29%	35%
Wzrost profesjonalizmu, lepsze wykształcenie	49%	52%	49%	46%	47%	33%
Poprawa warunków służby i pracy	45%	50%	45%	42%	41%	29%
Poprawa standardu życia wojskowych	53%	58%	51%	45%	42%	28%
Zmarnotrawienie dużych części budżetu wojskowego na zabiegi przystosowawcze	16%	12%	11%	15%	15%	24%
Zdominowanie myśli obronnej przez obce wzorce	13%	10%	9%	13%	13%	21%
Inne zmiany negatywne	7%	3%	6%	8%	9%	16%
Usprawnienie zasad finansowania sektora obronnego	25%	29%	28%	24%	23%	15%
Oslabianie narodowego charakteru polskiej armii	8%	6%	8%	9%	11%	13%
Inne zmiany pozytywne	17%	14%	14%	15%	17%	13%

* W 1999 r. pytanie brzmiało: „Jakie zmiany będą zachodziły w naszym wojsku, kiedy Polska stała się już członkiem NATO?”.

Źródło: A. Jezierski, *Generalny Sondaż Nastrojów. Kadra zawodowa – wiosna '99*, op. cit., s. 28.

²² M. Wachowicz, *Generalny Sondaż Nastrojów. Kadra zawodowa – wiosna 2000*; sprawozdanie z badań WBBS, Warszawa 2000, s. 16; J. Prus-Zajączkowska, *Wpływ członkostwa w NATO na funkcjonowanie Sił Zbrojnych RP*; sprawozdanie z badań WBBS, Warszawa 2002, s. 20.

Wykres 10. Jakiego Pana zdaniem zmiany nastąpiły w polskiej armii po przystąpieniu naszego kraju do NATO?

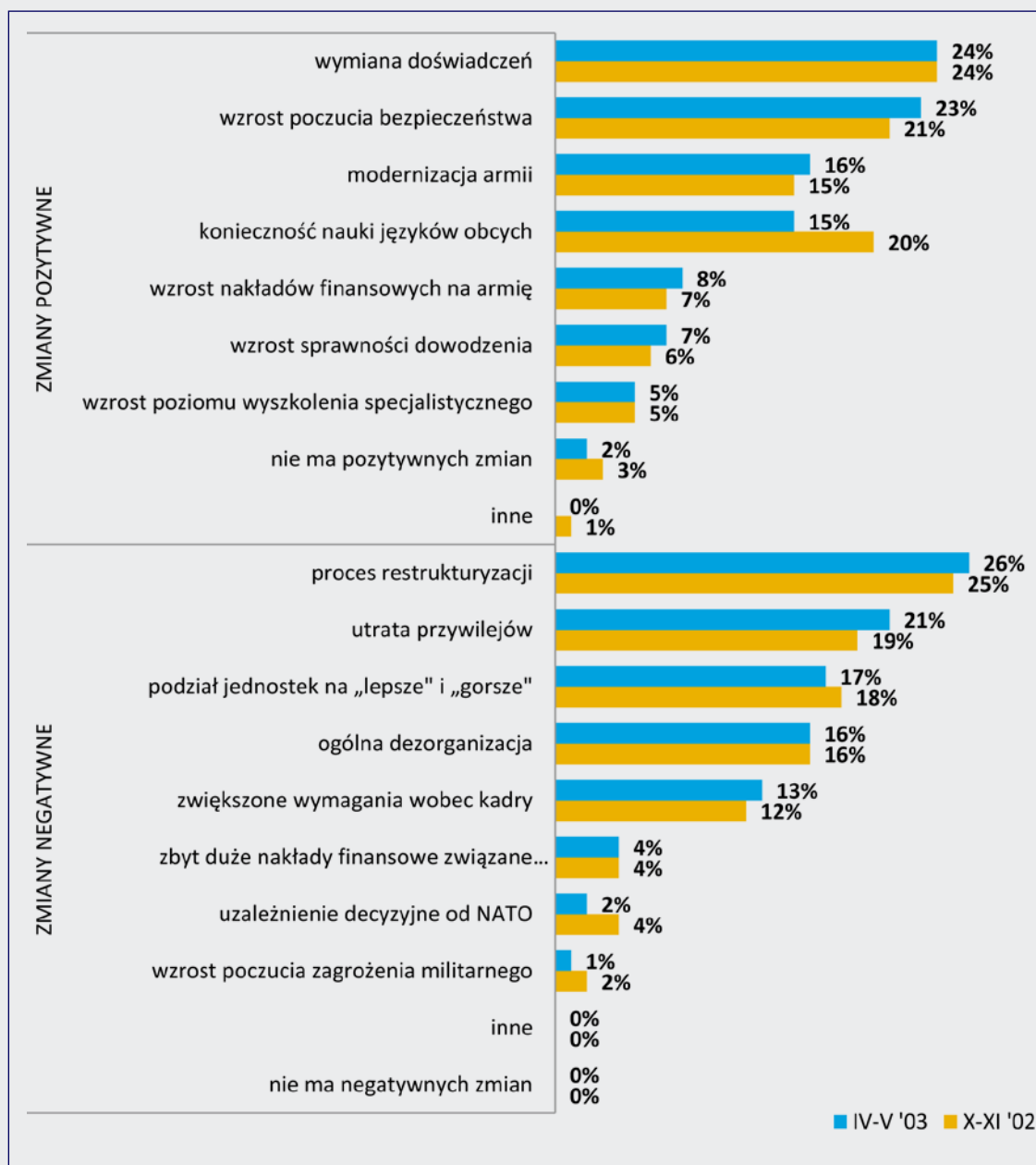
Źródło: M. Wachowicz, *Generalny Sondaż Nastrojów. Kadra zawodowa – wiosna 2000*; op. cit., s. 16; J. Prus-Zajączkowska, *Wpływ członkostwa...*; op. cit., s. 20.

W kolejnych latach także starano się poznać poglądy środowiska wojskowego na temat pozytywnych i negatywnych zmian, wynikających z wstąpienia Polski do NATO. Z badania WBBS z kwietnia 2002 roku wynika, że do najczęściej wymienianych przez respondentów konsekwencji zaliczana się wymianę doświadczeń i wiedzy, możliwość wspólnych ćwiczeń (22%) oraz modernizację sprzętu wojskowego (22%). Ankietowani podkreślali również konieczność nauki języków obcych (14%) i wzrost poziomu wykształcenia kadry dowódczej (12%). Najwięcej negatywnych przemian dostrzegano w sferze organizacyjno-prawnej, tj.: ogólnej dezorganizacji, bałaganu prawnego związanego z wejściem nowych przepisów (25%). Badani wskazywali także na obniżenie wysokości uposażeń²³.

Badanie przeprowadzone przez WBBS na przełomie października i listopada 2002 roku również pokazuje opinie żołnierzy na temat zmian w funkcjonowaniu SZ RP w związku z przystąpieniem Polski do Sojuszu. Respondenci za najbardziej pozytywne zmiany uznali wówczas wymianę doświadczeń (24%) oraz wzrost poczucia bezpieczeństwa (21%).

²³ Pytanie dotyczące pozytywnych i negatywnych zmian wynikających z członkostwa Polski w NATO było pytaniem otwartym. Zob. M. Baran, *Generalny Sondaż Nastrojów środowiska kadry zawodowej. Wiosna 2002*; sprawozdanie z badań WBBS, Warszawa 2002, s. 25–26.

Do negatywnych skutków zaliczono głównie proces restrukturyzacji (25%). Podobnych wyników dostarcza badanie zrealizowane na przełomie kwietnia i maja 2003 roku (wykres 11)²⁴.

Wykres 11. Jakie według Pana opinii, zmiany w funkcjonowaniu SZ RP przyniósł fakt przystąpienia Polski do NATO?

* Dane nie sumują się do 100%, ponieważ respondenci mieli możliwość wyboru maksymalnie trzech odpowiedzi.

Źródło: M. Baran, *Generalny Sondaż Nastrojów środowiska kadry zawodowej – jesień 2002*, op. cit., s. 30–31; M. Baran, *Generalny Sondaż Nastrojów środowiska kadry zawodowej – wiosna 2003*; sprawozdanie z badań WBBS, Warszawa 2003, s. 47–48.

²⁴ M. Baran, *Generalny Sondaż Nastrojów środowiska kadry zawodowej – jesień 2002*; sprawozdanie z badań WBBS, Warszawa 2003, s. 30–31; M. Baran, *Generalny Sondaż Nastrojów środowiska kadry zawodowej – wiosna 2003*, op. cit., s. 47–48.

W 2002 roku WBBS przeprowadziło również badanie wśród kadry i absolwentów szkół wojskowych na temat ich przygotowania do służby dowódczo-wychowawczej w strukturach NATO.

Wśród kadry 66% respondentów uważało, że ich sytuacja zawodowa nie mieniła się po wstąpieniu Polski do Sojuszu. Negatywne skutki dostrzegano 17% ankietowanych, a pozytywne 7% badanych. Co dziesiąty respondent wybrał odpowiedź „trudno powiedzieć”. Pozytywne deklaracje badani uzasadniali docenieniem ich wykształcenia cywilnego i znajomości języka obcego (3%) oraz udziałem w ćwiczeniach z członkami Sojuszu (2%). Natomiast negatywne opinie kadry wynikały z: niespełnionych nadziei na poprawę sytuacji materialnej (9%), braku perspektyw na rozwój zawodowy i awans (6%), restrukturyzacji SZ RP i redukcji stanu osobowego wojska (5%) oraz ze zwiększenia zakresu obowiązków w ramach tego samego stanowiska (5%)²⁵.

Zdania absolwentów szkół wojskowych na temat skutków członkostwa Polski w NATO względem sytuacji zawodowej kadry WP były podzielone.

Pozytywne zmiany w tym aspekcie zaobserwowało 34% ankietowanych. Taki sam odsetek badanych dostrzegał negatywne konsekwencje dla sytuacji kadry, a 32% respondentów nie potrafiło ocenić tych przemian. Pozytywne opinie słuchacze szkół wojskowych uzasadniali: poprawą uposażenia kadry (6%), szansą na dalsze podnoszenie kwalifikacji zawodowych i naukę języków obcych (6%), możliwością pełnienia służby w misjach pokojowych i innych operacjach poza granicami państwa (5%) oraz nadzieją na służbę w dobrze zorganizowanych jednostkach (5%). Negatywne skutki tłumaczono głównie restrukturyzacją ograniczającą szansę na zatrudnienie (14%)²⁶.

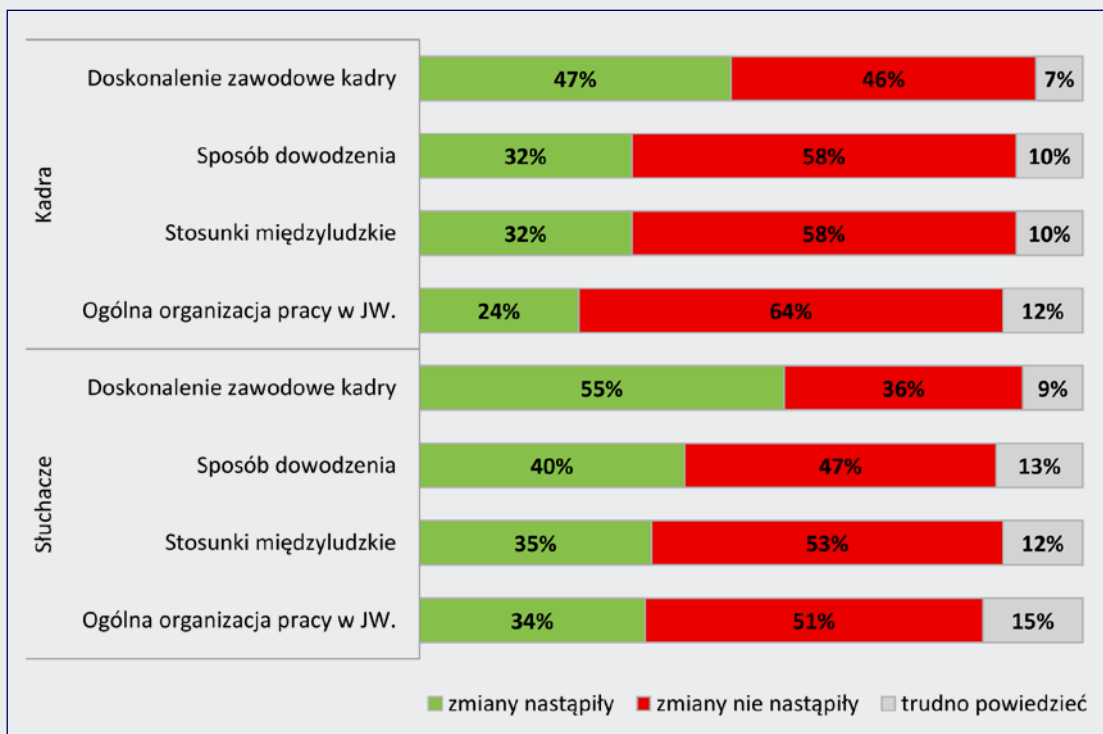
Najczęściej zauważaną przez kadre konsekwencją członkostwa Polski w NATO było doskonalenie zawodowe żołnierzy zawodowych (47%). Co trzeci badany dostrzegał zmiany w sposobie dowodzenia i w stosunkach międzyludzkich, a co czwarty – w ogólnej organizacji pracy jednostek wojskowych. Przemiany w polskim wojsku kadra zauważała jednak rzadziej niż wskazywali je słuchacze szkół wojskowych.

Ponad połowa badanych reprezentujących absolwentów tych szkół zaobserwowała zmiany w doskonaleniu zawodowym kadry. Większy odsetek ankietowanych z tej grupy niż z grona kadry wskazywał również na przemiany

²⁵ Uzasadniając swoją opinię na temat zmian sytuacji zawodowej kadry, ankietowani odpowiadali na pytanie otwarte. Dane nie sumują się z tego powodu do 100%. A. Orzyłowska, *Przygotowanie kadry i absolwentów szkół wojskowych do pracy dowódczo-wychowawczej w strukturach NATO*; sprawozdanie z badań WBBS, Warszawa 2002, s. 9–10.

²⁶ Uzasadniając swoją opinię na temat zmian sytuacji zawodowej kadry, ankietowani odpowiadali na pytanie otwarte. Dane nie sumują się z tego powodu do 100%. A. Orzyłowska, *Przygotowanie...*; op. cit., s. 9–10.

zachodzące w sposobie dowodzenia, stosunkach międzyludzkich i ogólnej organizacji pracy w jednostkach wojskowych (wykres 12)²⁷.

Wykres 12. Czy Pana zdaniem, z chwilą wstąpienia Polski do NATO, w naszej armii nastąpiły pozytywne zmiany w wymienionych dziedzinach

Źródło: A. Orzyłowska, *Przygotowanie...*; op. cit., s. 12.

Z badań WBBS z 2013 roku wynika, że 13% respondentów nie odczuło żadnych zmian w związku z członkostwem naszego kraju w Pakcie Północnoatlantyckim. Korzyści z tego faktu nie dostrzegają 8% badanych, a strat – 1%.

Do najczęściej wskazywanych konsekwencji należy wymiana doświadczeń i wzrost poziomu wykształcenia żołnierzy (32%) oraz modernizacja armii (19%).

W swoich wypowiedziach respondenci wskazywali także na inne skutki (8%), których nie można było przyporządkować do żadnej z utworzonych kategorii. Zaliczają się do nich m.in. straty w ludziach (urata zdrowia lub życia) oraz wzrost obciążenia obowiązkami żołnierzy służących w kraju (tabela 5)²⁸.

²⁷ A. Orzyłowska, *Przygotowanie...*; op. cit., s. 12.

²⁸ Wyniki pochodzą z badań WBBS/WCEO.

Tabela 5. Jakie korzyści, lub straty odczuwalne są w Pana(i) jednostce wojskowej/institucji, w związku z członkostwem Polski w NATO?*

Konsekwencje	
Wymiana doświadczeń, wzrost poziomu wyszkolenia żołnierzy poprzez wspólne ćwiczenia z członkami NATO i udział SZ RP w misjach poza granicami kraju	32%
Modernizacja armii (wymiana sprzętu, wyposażenia, uzbrojenia)	19%
Inne	8%
Ponoszenie dużych nakładów finansowych związanych z wypełnianiem zobowiązań sojuszniczych w ramach przynależności do NATO	7%
Wzrost sprawności dowodzenia i funkcjonowania SZ RP	3%
Wzrost znaczenia SZ RP na arenie międzynarodowej	2%
Wzrost wynagrodzenia, poprawa sytuacji materialnej żołnierzy	2%
Wprowadzenie nowych przepisów, wzrost biurokracji	1%
Nie odczuwam ani korzyści ani strat	13%
Nie odczuwam korzyści	8%
Nie odczuwam strat	1%

* Dane nie sumują się do 100, ponieważ pytanie miało charakter otwarty. Treść poszczególnych kategorii odpowiedzi została zmieniona – wypowiedzi respondentów połączono w bardziej ogólne kategorie.

Źródło: Badania WBBS/WCEO.

Podsumowanie

Przed przystąpieniem Polski do NATO większość żołnierzy zawodowych popierała procesy integracyjne naszego kraju z tą organizacją. Świadczą o tym wyniki badań z lat 1996–1998. Na ich podstawie można stwierdzić, że wśród żołnierzy wzrosła akceptacja dla członkostwa Polski w Sojuszu.

Stosunek żołnierzy do Paktu Północnoatlantyckiego uległ zmianie, gdy nasze państwo stało się jego członkiem. Co prawda w latach 1999–2002 większość środowiska wojskowego nadal popierała przynależność Polski do NATO, zmniejszył się jednak odsetek ankietowanych, którzy wyrażali swoją przychylność w zdecydowany sposób. Ponadto respondenci częściej mieli niesprecyzowane poglądy w tej kwestii, niż przed rokiem 1999.

Środowisko wojskowe spodziewało się, że przystąpienie Polski do NATO przyczyni się do zwiększenia zakresu uzawodowienia armii oraz wpłynie na modernizację sprzętu i uzbrojenia polskiego wojska. Świadczą o tym dane z lat 1996–1999. Wyniki badań przeprowadzone po przystąpieniu naszego kraju do NATO dowodzą, że ich oczekiwania w pewnym stopniu spełniły się. Najczęściej wskazywanymi konsekwencjami przynależności do Paktu Północnoatlantyckiego jest wymiana doświadczeń i wzrost poziomu wyszkolenia żołnierzy oraz modernizacja sprzętu i uzbrojenia polskiego wojska. Z badań zrealizowanych w latach 2000–2002 wynika również, że niektóre obawy środowiska wojskowego potwierdziły się. Żołnierze w dużym stopniu odczuli redukcje jednostek wojskowych i etatów. Ponadto nie spełniły się ich nadzieje dotyczące poprawy sytuacji materialnej.

Literatura

Wydawnictwa zwarte

Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego, Balcerowicz B., Pawłowski J. (red.), AON, Warszawa 2002.

Artykuły z prac zbiorowych

Balcerowicz B., *Od Układu Warszawskiego do NATO*, [w:] *Droga do Sojuszu*, Ajnenkiel A. (red.), Dom Wydawniczy BELLONA, Warszawa 2001.

Szulc B., *Wojsko Polskie 1999 roku jako partner armii sojusznicych*, [w:] *Droga do Sojuszu*, Ajnenkiel A. (red.); Dom Wydawniczy BELLONA, Warszawa 2001.

Sprawozdania z badań i raporty

Baran M., *Generalny Sondaż Nastrojów środowiska kadry zawodowej. Wiosna 2002*; sprawozdanie z badań WBBS, Warszawa 2002.

Baran M., *Generalny sondaż nastrojów. Kadra zawodowa – jesień 2002*; sprawozdanie z badań WBBS, Warszawa 2002.

Baran M., *Generalny sondaż nastrojów środowiska kadry zawodowej – wiosna 2003*; sprawozdanie z badań WBBS, Warszawa 2003.

Jarmoszko S., *Kadra i żołnierze Wojska Polskiego wobec problemów integracji z NATO*; sprawozdanie z badań WIBS (na podstawie badań WIBS z lat 1991–1996), Warszawa 1997.

Jezierski A., *Generalny sondaż nastrojów. Kadra zawodowa – wiosna '98*; sprawozdanie z badań WIBS, Warszawa 1998.

Jezierski A., *Generalny sondaż nastrojów. Kadra zawodowa – wiosna '99*; sprawozdanie z badań WBBS, Warszawa 1999.

Jeziński A., *Generalny sondaż nastrojów. Kadra zawodowa – jesień '99*; sprawozdanie z badań WBBS, Warszawa 1999.

Orzyłowska A., *Przygotowanie kadry i absolwentów szkół wojskowych do pracy dowódczo-wychowawczej w strukturach NATO*; sprawozdanie z badań WBBS, Warszawa 2002.

Prus-Zajązkowska J., *Wpływ członkostwa w NATO na funkcjonowanie Sił Zbrojnych RP*; sprawozdanie z badań WBBS, Warszawa 2002.

Prus-Zajązkowska J., *Opinie środowisk wojskowych na temat zaangażowania i udziału SZ RP w ramach sojuszniczych operacji NATO*; sprawozdanie z badań WBBS, Warszawa 2003.

Sińczuch M., Branicka J., *Generalny Sondaż Nastrojów żołnierzy zawodowych – wiosna 2009*; sprawozdanie z badań WBBS, Warszawa 2009.

Wachowicz M., *Generalny Sondaż Nastrojów. Kadra zawodowa – wiosna 2000*; sprawozdanie z badań WBBS, Warszawa 2000.

Źródła internetowe

<<http://www.nato.int/nato-welcome/index.html>>, (dostęp: 12.02.2014).

<http://www.msz.gov.pl/pl/polityka_zagraniczna/organizacje_miedzynarodowe/nato/polska_droga_do_nato/>, (dostęp: 27.01.2014).